

Juryrapport

Ideeënprijsvraag De fietsvriendelijke wijk

Aanleiding

Veel wijken zijn bewust of onbewust ingericht voor de auto, met doorgaande wegen die de wijk voor de auto ontsluiten en ruimte om de auto voor de deur te parkeren. Zou dat ook anders kunnen? Hoe kunnen we wijken die toch gereconstrueerd worden, zo verbeteren dat de fiets het meest logische vervoermiddel wordt? Met deze gedachte organiseerde de Fietsersbond een ideeënprijsvraag voor de aandachtswijken (voorheen Vogelaarwijken). Een prijsvraag speciaal voor stedenbouwkundigen, verkeerskundigen, architecten en planologen of studenten in deze disciplines.

Algemeen

De jury was onder de indruk van de grote hoeveelheid inzendingen. De inzendingen waren van zeer divers niveau. Tal van inzendingen bevatten waardevolle elementen. Sommige inzendingen waren zeer sterk in de analyse, maar vielen vervolgens tegen in de verdere uitvoering. Andere inzenders formuleerden goede ideeën op het gebied van fietsparkeren, maar hun ontwerpen vielen tegen in ruimtelijke uitwerkingen. Er waren ook ontwerpen die niet meer waren dan een verzameling van veel goede ideeën, maar waar de samenhang tussen die ideeën ontbrak. Soms werden er ruimtelijk mooie ideeën gelanceerd, waarvan de jury zich afvroeg of ze blijvend sociaal veilig uitgevoerd konden worden.

Kortom, het was een zeer gevarieerde verzameling inzendingen. Er is wel een aantal gemeenschappelijke oplossingen te onderscheiden. Het toevoegen van functies aan de fietsenstalling kwam in meerdere ontwerpen terug. Zo werd de stalling gecombineerd met speelmogelijkheden voor kinderen, met groenvoorzieningen, met fietsverhuur of kleine economische activiteiten. De jury vond dat een zeer goede benutting van ruimte en mogelijkheden.

Een aantal inzendingen voegde economische activiteiten toe aan de wijk. Dit waardeerde de jury zeer. Een aandachtswijk kan op die manier positief veranderen en vaak zijn dit soort toepassingen ook te gebruiken in andere wijken.

Beoordelingsprocedure

Alle inzendingen zijn anoniem voorgelegd aan de jury. De jury heeft de inzendingen bekeken en tijdens de jurybijeenkomst hebben de individuele juryleden aangegeven over welke inzendingen zij verder door wilden praten. Alle hiervoor genomineerde inzendingen zijn vervolgens uitgebreid door de jury besproken.

De jury heeft gekeken naar de criteria uit de prijsvraag. Verder heeft de jury veel nadruk gelegd op een integraal ontwerp. Het gaat bij een fietsvriendelijke wijk niet alleen om een goed netwerk van fietspaden of een oplossing voor het fietsparkeren. Het gaat juist om een geïntegreerde visie, waarbij de verschillende modaliteiten tot hun recht komen, zowel verkeerskundig als stedenbouwkundig.

De inzendingen van studenten

De jury was onder de indruk van het niveau van inzendingen van de studenten. Het aantal inzendingen, zes in totaal, was niet hoog, maar de kwaliteit was dusdanig dat alle inzendingen genomineerd werden door één of meerdere juryleden voor nadere bespreking in de jury.

De eerste prijs: Dwalen in Den Haag

Gert Jan Samsom, Tim Versteegh, Johan van Ee en Johan Hofman, studenten academie van bouwkunst, ArtEZ hogeschool voor de kunsten

Bloedmooi ontwerp, extreem minimalistisch en een uitnodiging om te gaan fietsen in de Schilderswijk, Den Haag. De jury vond deze inzending heel goed doordacht en echt een uitnodiging om te gaan fietsen in de Haagse Schilderswijk. De analyse waarin de indieners uitleggen waarom voor deze aanpak is gekozen, sprak de jury zeer aan.

De indieners maken gebruik van simpele middelen. Door tijdens een speciaal 'event' de fietsbanden oranje te verven en dan te gaan fietsen worden de door de bewoners gewenste en huidige routes duidelijk. Oranje gekleurde fietsen, oranje bandensporen en oranje fietsenrekken die tevens de route aangeven, maken zo de fiets in deze wijk heel zichtbaar. Voor deze aanpak zijn geen grote ingrepen nodig, geen doorbraken door gevelwanden, het is zeer minimalistisch. Het getuigt van een meer integrale kijk op de fiets in samenspraak met de bewoners, met een combinatie van een gedegen analyse, een goed doordacht concept, kleinschalige fysieke maatregelen en PR. Het budget hoeft niet meer te zijn dan 20.000 euro.

Uiteindelijk is deze inzending bovenaan geëindigd vanwege het vernieuwende karakter dat juist in een prijsvraag voor studenten een belangrijk criterium moet zijn. Het past in de tijdgeest, waar binnen de stedenbouw niet langer gezocht wordt naar grootschalige middelen als sloop om wijken te laten herleven, maar naar een scala van kleine, maar brede maatregelen die door bewoners gedragen worden. Dit concept past helemaal in deze bottom-up benadering. De jury vond bovendien de presentatie op A1-panelen prachtig.

De tweede prijs: Velocity

Rens Wijnakker en Anne-Sietske Verburg, Studenten MLP, Specialisatie Landscape Architecture, Wageningen Universiteit

Het was een nek-aan-nek race voor de eerste plaats. De jury kon zeer moeilijk tot een beslissing komen de twee beste, maar zeer verschillende, inzendingen, te rangschikken. Uiteindelijk is Velocity op de tweede plaats terecht gekomen, maar dat zegt niets over de kwaliteit. De jury was zeer lovend over dit ontwerp. De hele wijk wordt dichterbij de fiets gebracht. De presentatie werd zeer verzorgd genoemd. Het concept is breed en goed vanuit het stedelijk weefsel doordacht. De indieners hebben goed in zichtlijnen gedacht. De Bicycle highway die in twee diagonalen dwars door de wijk loopt, zet de fiets centraal in de wijk. De fiets komt op haar snelweg geen kruisend autoverkeer tegen. Autoparkeren is in de 'shared space' op afstand gezet. Te waarderen is dat er oplossingen zijn gezocht om fietsen in de nacht en op regenachtige dagen ook aantrekkelijk te maken.

De centrale fietsdiagonalen roepen wel enige vragen op, met name voor de verkeersveiligheid. Zijn er geen conflicten als fietsers met flinke vaart door de poorten in de gevel voetgangers tegen komen?

De uitwerking voor het fietsparkeren is vernuftig, bijvoorbeeld door de fiets half ondergronds weg te werken in een OV-halte. Al met al een goed en krachtig ontwerp voor Kanaleneiland in Utrecht, dat ook hoge ogen had gegooid bij de prijsuitreiking voor de vakwereld.

De derde prijs: De Baarsjes Bike

Britta Langedijk, Erik Verbruggen, René Tim en Bastiaan Pasman, studenten Bouwtechnische Bedrijfskunde aan de Hogeschool van Amsterdam. Het team werkt samen in Atelier Stedelijke Vernieuwing.

De jury noemde dit 'structureel een goed voorstel'. De combinatie van een netwerk van fietsstraten, ruimtelijke ingrediënten en het naar voren brengen van een wijkgevoel voor de Baarsjes in Amsterdam, waardeerde de jury zeer.

Het netwerk van fietsstraten is goed uitgebalanceerd. De vraag rees wel hoe dit netwerk blijvend autoluw is te houden. Daarover geven de indieners geen uitsluitel. Ook bij het ontwerp van de schoolomgeving heeft de jury een opmerking. De schoolomgeving wordt in het voorgestelde ontwerp wel veiliger, maar de auto kan wel heel dicht bij de bestemming komen. Op die manier wordt het gebruik van de auto erg gemakkelijk gemaakt.

De combinatie van functies die aan de fietsenstalling wordt gegeven, zag de jury tot haar vreugde bij meer indieners. In dit ontwerp wordt de stalling gecombineerd met een kiosk en met een speeltoestel.

Het idee van de Baarsjes Bike is een goed concept om de fiets te promoten. De Baarsjes Bike is een trotse uiting van een wijkgevoel dat hiermee nog verder gestimuleerd wordt. Goed aan dit voorstel is verder dat het overdraagbaar is op andere wijken.

De combinatie van ontwerp van routes, een fietsenstalling en marketing van het fietsgebruik door Baarsjes Bike maken dit tot een gedegen inzending en prijswinnaar.

Overige genomineerde inzendingen studenten**Rollin' on the River**

Ruben Ferwerda en Nathanael Taekema, studenten Stedenbouwkundig Ontwerpen - Saxion Deventer

Het idee om voor twee wijken een thematische fietsroute te maken, zorgt voor gemengde reacties bij de jury. Aan de ene kant krijgt een route zo een eigen identiteit en dat biedt iets extra's boven puur het bieden van een veilige fietsverbinding. Is het overdraagbaar naar andere wijken? Een rivier en een spoor is een dankbare metafoer, lastiger wordt het met zeehelden of schilders. Al met al wel een inzending die indruk maakt bij de jury.

Van autopia naar fietsparadijs

Martijn van Leipsig en Toon Zijlstra, studenten Technische Universiteit Eindhoven, Faculteit Architecture, Building & Planning. Opleiding Urban Design & Planning

Het ontwerp voor deze wijk is goed, maar het is vooral de uitwerking waar de jury over valt. De inzenders denken te veel in woorden en te weinig in beelden. Het idee van de fiets-assen wordt veelbelovend genoemd.

De kracht van de fiets in Osdorp-oost

Hugo Kampen en Wilbert Wentink, studenten Verkeerskunde Hogeschool Windesheim (school of Built, Environment & Transport)

De twee locaties, de schoolomgeving en stallen in de woonomgeving, zijn goed uitgewerkt. Als geheel wordt deze inzending toch beoordeeld als te weinig vernieuwend. De aanpak van de ontwerpogave noemt de jury 'te ambtelijk'. Er worden veel woorden gebruikt, maar er wordt te weinig een concept geponeerd.

De inzendingen uit de vakwereld

In totaal kwamen er 20 inzendingen binnen. De jury constateert dat de opgave die in de ideeënprijsvraag is gesteld, een valkuil herbergt. Door specifiek te vragen naar een oplossing voor het fietsverkeer en de plaats van de fiets in de openbare ruimte bestaat de kans dat de integraliteit van het ontwerp te weinig aandacht krijgt. In bestaande ontwerpen krijgt de fiets vaak te weinig aandacht. In sommige voorliggende ontwerpen is er weer te weinig plek voor overige verkeersdeelnemers. Van de 20 inzendingen werden er 6 ontwerpen door één of meerdere juryleden genomineerd voor verdere bespreking.

De eerste prijs: Brik

Stedenbouwkundig ontwerp bureau Posad, Han Dijk, Boris Hocks, Luisa Moura en Bibi von Meyenfeldt

De jury was zeer verguld met deze inzending die een prachtig groen fietsnetwerk combineert met een innovatieve benadering van het begrip fietsenstalling. Het netwerk dat de inzenders bedachten voor de Rotterdamse wijk Pendrecht, bestaat uit groene assen goed aangevuld met een fijnmazig netwerk van 'olifantenpaadjes'.

Het concept van de Brik noemt de jury ijzersterk. De Brik staat op de as van het fietsnetwerk en combineert de functie van fietsenstalling met een economische functie als kiosk, een fietsreparatiepunt of groentewinkel. De Brik fungeert als een wegwijzer of informatiepunt over de Nederlandse fietscultuur. 's Avonds en 's nachts is de Brik een robuust, vandalisme bestendig lichtobject ter oriëntatie in de wijk. Het is een baken in de wijk.

Het idee om meerdere functies te koppelen aan een fietsenstalling, zag de jury bij meer inzendingen, maar nergens werd het zo goed en mooi uitgewerkt als in deze inzending. Het ontwerp voor de specifieke schoolomgeving laat zien dat de inzenders goed de groene kwaliteit van de wijk hebben begrepen.

De jury heeft niet lang hoeven nadenken over de eerste plaats in deze ideeënprijsvraag voor de vakwereld. Brik combineert een uitgekiend fietsnetwerk met een netwerk van fietsenstallingen die geen pure stallingen zijn, maar juist door hun economische functies daadwerkelijk activiteiten en levendigheid toevoegen aan een toch vaak monofunctionele aandachtswijk als Pendrecht.

De tweede prijs: Bike to Skool

*Lola Landscape Architects en de Gemeente Dordrecht.
Peter Veenstra, landschapsarchitect, Lola Landscape Architects
Eric-Jan Pleijster, landschapsarchitect, Lola Landscape Architects
Cees van der Veeke, landschapsarchitect, Lola Landscape Architects
Marieke de Keijzer, landschapsarchitect, Lola landscape Architects
Judit Bax, stedenbouwkundige gemeente Dordrecht
Arij van der Stelt, stedenbouwkundige gemeente Dordrecht
Petra Godefrooij-Keijers, verkeerskundige gemeente Dordrecht
André Lodder, gemeente Dordrecht
Robert Kraak, verkeerskundige gemeente Dordrecht*

De kracht van dit voorstel ligt in het educatieve en innovatieve karakter. Centraal staat een gele, als het ware meegroeiende fiets, een stelsel van gele fietspaden en gele fietsparkeervoorzieningen. Het principe van het verschaffen van fietsen in dit type wijk, vindt de jury een verstandig uitgangspunt. De gele fiets, die begint met zijwieltjes en uitgroeit tot een fiets met handremmen en alle bekende toeters en bellen, waardeerde de jury als marketinginstrument dat de fiets in deze wijk centraal stelt. De fietsjes zijn allemaal reclameborden voor fietsgebruik.

De aanleg van een fietsoefenterrein bij de schoolomgeving, biedt interessante aanknopingspunten voor de inrichting in de openbare ruimte en past in het educatieve concept van deze inzending. Het ontwerp is dankzij de prototypische aanpak overdraagbaar naar andere aandachtswijken. Op het

gebied van marketing van fietsgebruik scoort deze inzending voor Wielwijk-Krabbenhof in Dordrecht heel goed.

Overige genomineerde inzendingen vakwereld

Het is de integrale kwaliteit en de evenwichtigheid die de jury waardeert in beide winnaars. De jury vond bij geen van de andere inzendingen dezelfde evenwichtigheid om een derde prijs uit te reiken. De ene inzending was sterk in een fietsparkeeroplossing, de ander had een mooi concept maar was vervolgens onvoldoende uitgewerkt. De jury wilde echter zowel het concept als de integrale uitwerking zien bij de prijswinnaars.

MCMLXXVII

Puikie Wu en Johan Land

Het fietsrondje in Amsterdam Oost vindt de jury een creatief idee. De presentatie trekt de aandacht. Goede analyse van de buurt. De conclusies richten zich voornamelijk op de infrastructuur. De uitwerking concentreert zich op een keerpunt voor fietsers. De jury verwacht echter niet dat fietsers en automobilisten zich eraan houden. Fietsers willen vooruit! Het plaatsen van fietsenrekken op de stoepranden maakt het voor voetgangers onmogelijk om over te steken. Het idee alleen is onvoldoende voor een prijs.

Transvaal Link

Robert Tensen, Claudia Moreira

Een netwerk van fietspaden dwars door een 30-km gebied in Transvaal, Den Haag. Wel worden er vraagtekens gezet bij de gevolgen voor de sociale veiligheid. Verschillende leuke ideeën zijn bij elkaar gebracht maar vormen onvoldoende een integraal, doordacht concept om uiteindelijk voor een prijs in aanmerking te komen.

Kanaleneiland = Pedaleneiland

Goudappel Coffeng

Nike Moedersheim

Henk van Zeijl

Marco Aarsen

Olindo Caso

Viviane de Groot

Tauw bv

Fred Bransen

Johan de Putter

Breed ingezet concept, op cultuur, energie en werkgelegenheid. Met een rijkdom aan verbindingen naar energie: wind en fiets. Het ontwerp bevat veel stedenbouwkundige ideeën, maar de ideeën zijn onvoldoende uitgewerkt om in de prijzen te vallen.

Presikhaaf fietst! ...naar de toekomst

Bert Jan Zandhuis

Het prefab-fietspad dwars door Presikhaaf, Arnhem is een goed idee voor lange afstanden en zeer grote aantallen fietsers. Door het fietspad op te lichten ontstaat er een zee aan parkeerruimte voor fietsen en auto's. Een echte visie op de toekomst. Het ontwerp richt zich vooral op de doorgaande fietsroute en de inpassing van de route in de wijk. De integrale aanpak voor de wijk is echter mager.

De jury

De inzendingen zijn beoordeeld door de jury bestaande uit de volgende leden:

- Elco Brinkman, voorzitter Bouwend Nederland, tevens voorzitter van de jury
- Ton Venhoeven, rijksadviseur voor de infrastructuur, oprichter/ architect VenhoevenCS Architecten BV en hoogleraar TU Eindhoven
- Ineke Spapé, lector Verkeer en Stedenbouw aan de NHTV Internationale Hogeschool in Breda, directielid SOAB, adviseurs voor woning en leefomgeving
- Job van den Berg, bestuurslid Fietsersbond, directie DHV Management Consultants
- Francine Houben, directeur/architect Mecanoo architecten

Shell is sponsor van de ideeënprijsvraag

Een oliemaatschappij die een prijsvraag sponsort waarin gevraagd wordt naar ideeën om het fietsen te stimuleren. Mirande Peperkamp is programmamanager *social investment* bij Shell. 'Shell wil graag eraan bijdragen dat mensen meer bewegen. Het is een algemeen belang dat mensen meer bewegen en zo langer gezond zijn. Wij stimuleren ook onze eigen werknemers om meer te fietsen. Het is niet zo dat we denken: laat iedereen maar lekker in de auto rijden, dat is goed voor ons bedrijf. Nee, wij willen er graag aan bijdragen dat mensen meer bewegen en langer gezond zijn.'

